

YAĞMUR BEKLERKEN ROMANINDA AYDINLAR VE HALK

Ertan ÖRGEN*

ÖZET

*Tarık Buğra, politik roman türündeki **Yağmur Beklerken** adlı romanında, 'fırkacılık' ve 'kuraklık' ekseninde aydın ve halk ilişkisine eğilir. Romanın kahramanı Rahmi, bir aydın olarak fırkacılığın insan ilişkilerini düşmanlığa çevirmesini önlemek ister. Rahmi Türk romanında kendi toplumsal gerçeklerine sağlıklı bakabilen bir kişi olarak aydın kategorisinde önemli bir karakterdir.*

ANAHTAR KELİMELEER

Yağmur Beklerken, Aydın, Halk

KEY WORDS

Waiting for the rain, the intelligentsia and the people

THE INTELLIGENTSIA AND THE PEOPLE IN THE NOVEL OF "WHILE WAITING IN THE RAIN"

ABSTRACT

Tarık Buğra mentioned about the relationship between the intelligentsia and the people in the point of "partisanship and drought " in the novel of "while waiting in the rain " which is regarded as political novel. Rahmi, the hero of the novel wants to prevent the relationship of partisanship process becoming hostility as an intellectual. Rahmi, as a person who examines the his own social facts perfectly, is a distinguished one in the intellectual community in the Turkish novel.

Tarık Buğra'nın romanları, yakın dönem siyasî tarihimizi sosyal boyutuyla ve Anadolu merkezli işleyişiyle yerli ve içerden bir bakışı taşır. **Küçük Ağa, Firavun İmanı, Yağmur Beklerken, Dönemeçte, Gençliğim Eyvah** adlı romanları duygu ve düşünce perspektifinde tarihin siyasî çizgisinin yanı başında insanımızın nerede durduğunu göstermeye çalışır. Özellikle insan meselesinde Tarık Buğra'nın kişileri, aydın ve halk kategorisinde ilgi çekicidir. **Yağmur Beklerken** romanındaki kişileri bu paralelde ele alacağımız yazımızda, öncelikle fikir vermesi açısından konu ve kurguya dair şu açıklamalara yer verelim.

---

* Okt., Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Meslek Yüksek Okulu.

Romanda anlatılan olaylar 1930 yılında bir Anadolu kasabasında geçer. Roman, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması ve aynı yıl yaşanan büyük kuraklığın halktaki yansımaları etrafında yaşanan gerginlikleri, aydın ve halk boyutunda işlemektedir. Bu yönüyle eser, politik roman niteliğindedir.

Roman on alt bölümden oluşmaktadır. Yazar öncelikle kasabada bir parkın açılışını anlatır ve böylelikle kişileri tanıtır. Bir ay kadar sonra başka bir açılış haberi daha ortaya çıkar. Kasabada Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmaktadır. Bunlar, halkın hayatına farklılık getirecek iki olaydır. Birisi okumuş takımının gideceği bir yer iken, diğeri halkı da içine alacak bir örgütlenmedir. Romanın eksen kahramanı Rahmi'nin bu fırka meselesiyle bir sınava yöneltmesi ve onun şahsında bütün halkın bu sınavda rol alması ise asıl kurgudur. Fırkacılığın insanları birbirine düşman etmeye başlaması ve kuraklığın gerdiği psikolojiler, vak'anın düğüm noktalarını oluşturur. İnsanlar olayların akışında kurulu, alışılmış düzenin dışına çıkmaya başlarlar. Yeni fırkanın kasabadaki ilk ismi Kenan Bey'in ölümüyle siyasetin dışında bir hayatın olduğuna dair bir hatırlatmada bulunulur. Roman hiçbir şeyin değişmeyeceği temel fikrini pekiştiren "Yokuşlar Yukarı Akmıyor" bölümüyle sona erer.

Bu örgü etrafında aydın ve halk ilişkisini gözler önüne serilir. Türk romanında aydın meselesi birçok kaleme göre farklı tipolojilerde çizilmiştir. Hemen hatırlanıveren **Yaban**'daki Ahmet Celâl, yabancılaşmış bir aydını temsil ederken, Kemal Tahir'in **Yorgun Savaşçı**'daki Doktor Münür'ü kendi gerçeklerine acımasız bakan ve eleştiren bir aydın portresini getirir. Ahmet Hamdi Tanpınar, **Huzur**'da çizdiği Mümtaz karakteriyle, toplumsal sorumluluk ve içine dönük estet birey arasındaki aydını işler. Oğuz Atay'ın, **Tutunamayanlar** romanındaki Selim Işık adlı kahramanı ise küçük burjuva düzeninin içine sıkışmış, birey olmak ve toplumsal düzen içinde yaşamak çatışmasını yaşayan aydını getirir. Bu kısa çizgiler aydın kişinin daima bir sıkışma, bunaltı içinde kalışını yansıtmaktadır. Aynı zamanda aydın kavramının zorluğuna da işaret etmektedir. Çünkü halk kültürü sözel vurgularla devam ederken, yüksek kültür bilimsel teorilerden hareketle belirmektedir.

Bu eksende **Yağmur Beklerken** romanına yaklaştığımızda, yazarın okumuş kişileri ve halkı iç içe anlattığını görüyoruz. Mekân da bunu sağlamak için bir kasaba olarak seçilmiştir. Ancak, kasabanın bazı illerden gelişmiş olduğu da vurgulanır.

Tarık Buğra, romanında aydınları ve halkı iki nokta etrafında toplar. İlki ‘demokratik toplum’a geçişte bir aşama olarak Serbest Fırka’dır. İkincisi halkı doğrudan etkileyen kuraklık ve bunun aydın-yönetici sınıftaki yansımalarıdır. Romanın birinci derecede önemli şahsiyeti Rahmi bu konuları ve ilişkileri anlatmanın odak noktasıdır. Rahmi aydın bir kişidir. Onu yazarın toprak ve bürokrasi arasında bir kimlikle anlatması çok anlamlıdır. Hayat hikâyesi özetle şöyledir. Babası Girit’te şehit düşmüştür. Annesi, babanın yükünü omuzlanır ve her bir işe koşturarak işeyi temine çalışır. Anne, Rahmi dokuz ve kardeşi Zeynep altı yaşında iken ölür. Bunun üzerine, onlara, amcaları Rıza Efendi bakar. Rahmi’yi okutur, kız kardeşini evlendirir. Rahmi, Hukuk öğrenimini bitirip kasabada avukatlığa başlar. Avukatlığın yanı sıra çiftçilikle de uğraşır. Bunun sebebi, annesinin çektiklerini unutamamış olması ve de ailesini güven içinde tutma isteğidir. *“Dükkân kapısı hak kapısı demişler; ama avukat dükkânı ötekilere hiç benzemiyordu. Hele kışın.. aylarca kapısından giren olmazdı.(...) Böylece de Rahmi, iyi ve sağlam bir yan gelir düşünmek zorunda sayıyordu kendisini.”*¹ (s. 75)

Rahmi eşi Güldane, çocukları Serdar ve Müberrer ile düzenli bir aile hayatına sahiptir. Yazar, bu hususu özellikle uzun uzadıya sahneler. Babanın karşılanması, eşin yemek hazırlarken titizlenmesi, şakalaşmaları küçük ayrıntılarına dek anlatılır. Çevresiyle okumuş olmasına karşın bilerek yöresel ağızla konuşan Rahmi, tavırlarında rahat, kompleksiz bir kişidir. Memur takımıyla da halkla da iyi kaynaşmış bir karakterdir. Toprakla uğraşan bir aydın olarak seçilmesinin de altını çizmek gerekir.

Rahmi, kurulu düzenini devam ettirme derdinde iken, bir sınavla karşılaşır. Çok partili hayata geçiş için Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Kasabada bu işi herkesin saygı duyduğu Kenan Bey üstlenmiştir. Kenan Bey, yaşlı ve hasta olması sebebiyle bu işi geniş ve güvenilir bir çevreyle götürmek istemektedir. Rahmi’ye teklif eder. O ise yağmuru bekleyen, dünyalarını buna bağlamış insanların ihtiyacını öncelikli bulur. Fakat bir çatışmaya da düşer. Doktor Fazıl Bey’in kendisine, *“kendini biraz fazla düşünüyorsun”* (s. 85) demesi üzerine aklından şunlar geçer: *“Çalış, didin, çabala; aklını, bilgini ve emeğini ortaya koy, bir şeyler elde et.. sonra da, bunun getirdiği huzuru, imkânları ve önünü tehlikeye koy, kaybetmeyi göze al! Hem de bir hiç için!”* (s. 86) Ona göre, adı değişecek olan bir iş söz konusudur. Üstelik buradaki çabaların Ankara’ya ulaşmasına imkân yoktur. Terakkiperver tecrübesinden bu

¹ Romanın ilk yayımlanma tarihi 1981’dir. İncelemede, **Yağmur Beklerken**, 4. b., Ötügen Yay., İst. 1992, baskısı kullanılmıştır.

yana bir şeyin değişmediğini düşünmektedir. “Ona göre, başkenttekiler ve başkent ilişkileri dün ne ise bugün de o idi.” (s. 87) Ancak her şeye rağmen adının bir yere karıştırılacağından emin ve bu nedenle kararsızlık içindedir.² Bu esnada, Kenan Bey’in hastalığının daha da kötüleşmesi ve bu arada Rahmi’ye söyledikleri onu etkiler: “*Ve düşündüm ki, insanların ve cem’iyyetin, duasını bilmedikleri, çünkü ne olduğunu bilemedikleri ihtiyaçları da vardır. Halk onları, ancak, toprağın yağmur bekleyişi gibi bekler: Dilsiz, kelimesiz, aksülamelsiz. Toprak için yağmur duasını insanlar yaptı.. bir saat önce. Yağmursuzluk yüzünden, toprak adına insanlar yandı. İmdi.. peki, diyorum Rahmi...(...) Pancarların için pompa getirdin. Başkalarına da verdin Bu ondan da güzel. Ben de aynı şeyi yapmak istiyorum. Aynı şeyi yapalım diyorum..buna mecburuz diyorum. Hakikaten bu yüksek aklımızla, bilgimizle övünüyorsak, kendimizi okumamışlardan üstün sayıyorsak.. pompa getirmekten hiçbir farkı olmayan bu rehberlik vazifesini yapmak mecburiyetindeyiz diyorum.*” (s. 119-120)

Bu sözler, Rahmi’yi özel dünyasından topluma açılırken kurduğu doğal ilişkinin zor bir dönemecine iter. Çünkü su pompasını başkalarına vermesinde bir taraf değildir. Şimdi taraf olmak zorundadır. Yazar, onu bu çetin sınavda, evinde kendisiyle hesaplaşırken yansıtır. Rahmi, aklım ermez diyerek vazgeçecektir.³ Fakat Kenan Bey’in hastalığı ağırlaşmış ve son görüşmelerinde Rahmi ona duyduğu minnetin sonucu, önceki kararını hatırlamadan bu işi kabul etmiştir. Dolayısıyla küçük dünyasından topluma etki edecek bir sorumluluğa geçmiştir. Serbest Cumhuriyet Fırkası’nı kurma işini üstlenince, kendisine olan bakışların değiştiğini farkeder. Onun bir aydın tavrına sahip olduğunu kasabaya gelen Cumhuriyet Halk fırkası müfettişi Hilmi Bey ile diyalogunda görürüz. Hilmi Bey, konferansında Halk Fırkasını övmüş, Rahmi’de onun bu tavrını beğenmemiştir. Yemekteki konuşmalarında bunu dile getirir. Memleket

² Gürsel Aytaç, Rahmi’nin bu tavrını, “savaşkan yaratılıştta değildir. Hatta asıl mesleği avukatlığa bile yatkın değildir.” yorumuna dek götürür. Burada Rahmi’nin kasabanın banka işlerini takip eden kişi olduğunu, kuraklık için şehirden pompa getirttiğini ve her şeyden önce tuttuğunu koparan bir mizaç taşıdığını yazarın özellikle vurguladığını hatırlamamız gerekir. Seçim öncesi ve sonrası olaylara müdahale eden neredeyse tek kişi yine Rahmi’dir. Bizce, fırkacılığa inanmaması onu bu kararsızlığa götürmüştür. Yalnız, Gürsel Aytaç’ın, Tarık Buğra’nın bu eserini demokrasi bıkkınlığının baş gösterdiği 1980 öncesi kaleme almış olması yorumu göz ardı edilmemelidir. Rahmi’nin siyasete uzak durma sebebi de bununla ilgili olmalıdır. **Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler**, 2. b., Gündoğan Yay., Ank. 1999, s. 236.

³ Burada **Küçük Ağa**’daki İstanbul’lu Hoca’nın çatışmasını hatırlıyoruz. O da İstanbul Hükümeti ve Kuvayı Milliye arasında bir seçim mücadelesinde kalır. Olaylar ve gözlemleri onu doğru olana götürür.

meselerinde sadece İsmet Paşa ve erkânına münhasır bir imtiyazı anlamıyorum, der. Hilmi Bey önce kızar gibi olursa da Rahmi'nin bu tavrından etkilenir, ona iltifat eder.

Kasabada fırkacılık alır başını yürür. Sadece 17 tane olan gazete siparişi 53'e çıkar. Rahmi artık dört tane gazete takip etmektedir. Bunu, hem haberleri yorumlayamayan veya yanlış değerlendiren kişilere de bilgi vermek; hem Serbest Fırka'ya karşı gelişmeleri izlemek için yapar. Ayrıca, fırkacılığın çatışmaya dönüşmesini önlemek için Cumhuriyet Halk Fırkası ileri gelenleriyle beraber görünmekten kaçınmaz. Hilmi Bey'i uğurlarken de onlarla bulunur. Ancak, korktuğu başına gelir ve Serbest Cumhuriyet Fırkası taraftarlarınınca suçlanır. Bir aydın bakışıyla bunu anlayamaz ve kendini sorgular: Kendisi de kasabadan ve bu insanlardan kopmamıştır. Ancak İstanbul'da okuması, farklı arkadaşlar, çevreler tanınması, başkalarıyla görüş alış-verişinde bulunması acaba kendisini değiştirmiş midir, diye düşünür. Yeni bir çatışmaya düşer. Seçim esnasında birbirine giren insanları yatıştırmak için çabalar: *“Düşman değil len onlar..bildiğin Ese'nin oğlu işte..şo tarla, bahça gomşun len. Aynı duayı etmen mi onla?”* (s. 192) gibi yumuşatma gayretleri sonuç vermez. Çünkü ondan daha hızlı kıskırtıcılar vardır ve uzlaşmazlığı körüklemektedirler.

Rahmi'nin okumuş ancak kendi insanına yabancılaşmamış bir aydın portresi oluşu, Serbest Cumhuriyet Fırkası ileri gelenlerinden Naki Bey'le konuşmasında daha belirgindir. Naki Bey, seçim sonrası olabilecekleri yorumlarken, Gazi Paşa'nın İsmet Paşa'yı feda etmesinin uzak bir ihtimal olduğunu, ayrıca yeni partide vazgeçemeyeceği isimlerin bulunduğunu söyler. Rahmi bu yorumlara güler. Kendince önemli açıklamalarda bulunan Naki Bey'in söyledikleri, işin en başında Rahmi'nin aklından geçmiştir. Bu hale güler. Ancak gülüşü, kendi gerçekliğini bu bilinenler içinde bir yere koyamamaktan dolayı bir kaçıştır. Ardından Hilmi Bey'in Rahmi'den önemli söz ettiğini, Gazi'nin yakınlarına isminin gittiğini, mebusluğunun kesin sayıldığını ifade eder. Rahmi bunu düşünmez bile. Haber seçim sonrası ortaya çıktığında, gerçekliğini soran amcasına, *“Neyimiz eksik, çok şükür”* (s. 256) diye cevap verir. Bu duygusal tepkinin arka plânında, birikmiş düşünceler bulunmaktadır. Kasaba yargıcı Ahmed Kemal Bey, fırka işinin başlangıcında, Gazi'nin sofrasındakileri münakaşaya tutuşturarak, yeni değerlendirmeler yapma alışkanlığını anlatmıştır. Bunun yanı sıra fırkacılıkta bir ara iyimser bir bakışla, Gazi'nin *“milletinin sesini işitmek, nabzını yoklamak, meselelerini ve durumunu kaynaktan öğrenmek.”* (s. 208) istediğini düşünmüştür. Sonra İstanbul'da Kenan Bey'in cenazesinde bu fikirlerini hatırlamak bile istemez.. En baştaki tahmininin, gözleminin doğruluğuna ulaşır. Kendi dünyasına döner.

Rahmi, milletvekilliğine gitmiş olsa, acaba aynı adam gözüyle görülebilir miydi? Yazar, onu tarlasına, evine, bahçesine bağlı ve kasabasıyla iç içe bir adam şeklinde çizerek, bu gidişi engellemiş gibidir. Zaten fırka işine de Kenan Bey'i kırmamak için girmiştir. O zaman Tarık Buğra aydın mesajını yüklediği Rahmi'yi kendi içinde barışık bir kişi olarak veremezdi. Romanda Rahmi'nin fırkacılıkta tedirginliğe düştüğü anlarda, düşündükleri de yazarın mesajı ve Rahmi'nin kişiliği olarak okunmalıdır. *"Fırtına dindikten, sular durulduktan sonra aynı adamlar gene bakan, gene milletvekili, gene yönetim kurulu üyesi veya büyükelçi. Ama ya Kupdellerin Deli Yakûb'lar, Şaşı Ömer'ler, Altıntaş'lar, Semerci'ler, Nalbant Mustafalar, Kantarcuların Şakir'ler, Kâşif'ler, Allaha yanbakan Osmanlar ve bunların yöredeki, doğudaki batıdaki, kuzey ve güneydeki binlerce, on binlerce benzeri? Onlar da yaralı, bereli, kırık, dökük..dolu ya da çavgın yemiş birer gök ekin!"* (s. 180-181)

Rahmi'nin halkla iç içeliği ve onları anlaması konusunda yazarın şu sahnede ona yüklediği misyon açığa çıkar. Onlar okumuşlar olarak parkta otururlarken, parkın kenarından bakıp duran köylülere ait birtakım yorumlar ortaya atılır. Rahmi bu düşüncelere katılmaz. Köylülere yağmurun yağıp yağmadığını sorar ve sigara ikram eder. Onların asıl derdinin, yok sayılmamak, bir selam vermek, almak olduğunu anlatır. Burada Mehmet Kaplan'ın tespiti bizce çok önemlidir: *"Tarık Buğra'nın romanı, Türkiye'de yeni bir insan tipi olan, kökü toprağa bağlı aydın tipinin ilk örneğini tasvir etmesi bakımından dikkati çekicidir."*⁴

Teorik bilgi ve aydın meselesinde Kenan Bey örnek gösterilebilir. Kenan Bey, kasabada saygın bir avukattır. Ölümüyle onun Tasvir-i Efkâr'da şahsi teşebbüs ve dış sermaye konularında makalelerinin çıktığını, hatta Gazi'nin bu yazılarla ilgilendiğini öğreniriz. Ancak, halkın içinde biri değildir. Kahve, park gibi halka açık yerlerde pek görülmez. Sebebini de kendisi söyler: *"Dostoyevski'yi tanımayanlarla ne konuşacağım?"* (s. 45) Onun idareciler ve halk arasındaki bütünleşmeye son derece önem verdiği görülmektedir. Yine ona göre, tarihte İslâmiyetin getirdiği iştişare ilkesiyle, Türk töresindeki danışma kurumunun bugünkü biçimi parlâmentodur. Ama bu, kökü millette olan bir parlâmento olmalıdır. *"Garb medeniyetini üstün hale getiren de bu olmuştur.. milletlerin iktidar köküne sahip çıkışları..idare edenleri mürakabe haklarını evvelâ idrak, sonra ihkak etmeleri olmuştur."* (s.135) Batı bunun bedelini ağır ödemiştir, ancak biz millî hasletlerimiz ve kültürümüz sayesinde, aydınlarımız

⁴ "Yağmur Beklerken" **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2**, Dergâh Yay, İst. 1987, s. 445.

sorumluluklarını idrak edince bunu, çok rahat elde edebileceğiz, inancındadır. Kenan Bey, bu fikirlerine rağmen halkla birleşmesi zor bir şahsiyettir.

Bir diğer aydın tip, Asliye Ceza Yargıcı Ahmed Kemal Bey'dir. Resmî kimliğinden dolayı fazlaca konuşmaz. Fakat fırka işinin boyutunu önceden değerlendirir ve Rahmi'ye sonuç getirmeyeceğini anlatır. Bu sözlerinin önemli bir yansımasını, seçim yaklaştıkça kızışan düşmanlığın kahvelere sıçramasından dolayı kahvenin birisine astırdığı yazıda görürüz. *“Burada fırka ve siyaset lâfi edilmez. Edenler hâkim beyin emriyle kapı dışarı edilir ve üç gün içeri alınmaz.”*(s. 194) Bu tavır, kanaatimizce insanların bu yapay ayrılışına bir ikazdır.

Doktor Fazıl Bey, Hilmi Bey, Naki Bey, Eczacı Yakup Bey, Dişçi Nevzat ve kasabadaki özel idare okumuş sıfatıyla ismi geçen diğer kişilerdir.

Romanda, okumamış ancak güçlü gözlem kabiliyeti ve girişkenliğiyle bir aydın tavrına sahip Rahmi'nin amcası Rıza Efendi'den de söz etmemiz gerekir. Aile çevresinde güçlü bir ilişki kuran amca, halkla bütünleşmiş bir kişidir. Rıza Efendi, aktif bir insandır. İstanbul ve İzmir'de kasabaya ait iki banka kurulmasına öncülük etmiş, şimdi de elektrik getirmek için uğraş vermektedir. Onun psikolojik boyutuna eğildiğimizde, okumuş yazmış takımıyla oturup konuşmaktan hoşlanmadığını görürüz. Burada kastedilen daha çok bürokrasidir. *“Rıza efendi işte şu son günlerde olduğu gibi, koca kasaba ve yöresi, yetmiş küsur köyü ve beş bucağı ile tam bir ölüm kalım derdinde iken, onların hâlâ davul zurna çalmalarına akıl erdiremiyordu..onları daha çok saymak, daha çok benimsemek için istiyordu bu dertle ilgilenmelerini, bu dertle dertlenmelerini.. hem de bütün halk adına!”* (s. 60-61) Dolayısıyla yazar, kendi toplumunun dertlerine uzak durmayan insanları aydın tanımına lâyük görmektedir.

Rahmi'nin siyasete girmesi konusunda, ona şöyle bir ufuk açar. Ankara'da Gazi'nin çevresindekiler, Halk Fırkası'nda kalanlar veya Serbest Fırka'ya geçenler, aynı ölüm-kalım macerasından çıkmışlardır. Sonuç ne olursa olsun birbirlerinden vazgeçmeleri mümkün değildir. Bu soruyu yüksek sesle düşünür ve Rahmi'ye sorar: *“Bana soracak olursan, onlar köyleri, kentleri bilmek..belkim de, ayıklamak isterler.”* (s. 179) Bu fırkacılık, ona göre, faaliyetleri de askıya almaktadır. Seçim karışıklığı içinde bankanın gidişatının kötüleştiğini, el attığı değirmen ve elektrik işinin artık olamayacağını görür. *“Gredilerde fırkacılık, ...alalım da fırkacılık, salalım da fırkacılık. Batar bu gidişle.”* (s. 181) Rıza Efendi, memleket için adımlar atmak, üretmek yerine

milletin bu işlere koşturmasını okumuşlardan daha iyi sezmiş ve tespit etmiş olmasıyla önemli bir karakterdir.

Rıza Efendi'den halk cephesine geçtiğimizde toprak için yağmur bekleyen ve bütün geçimi bunun üzerine olan insanların romanda aydınlar kadar geniş anlatıldığını görürüz. Cumhuriyet Halk Fırkası mutemedi Gülbeyazların Mahmud, Rıza Efendi'nin oğlu Süleyman, Kenan Bey'in yardımcısı Kâşif, Deli Yakub, Rahmi'nin kâtibi Kâmil, Serbest Cumhuriyet Fırkası belediye başkan adayı Hacı Rüstem, Rahmi'nin bacanağı Sami Muallim, Asım Ağa, Şaşı Ömer, Kantarcıların Şakir gibi dekoratif olmanın ötesinde birçok isim özel olarak verilir. Bu arada Rahmi'nin ailesi, eşi Güldâne, çocukları Serdar ve Müberrer küçük mekândaki değişimleri yansıması açısından önemle anlatılır.

Halkı, değindiğimiz iki durum etrafında daha iyi gözlemleriz. Fırkacılık öncesi tek dertleri geçim kaygısı, yağmur, ürün olan insanlar, doğal halleriyle karşımızdadırlar. İkincisinde gruplaşmanın getirdiği sığ bakışlarla birbirlerine düşman kesilirler. Onları duydukları, yakıştırdıkları sözler bu hale getirir. Kasabaya gelen gazete sayısı artar. İnsanlar okuma yazma bilmedikleri halde, birer gazete alıp koltuklarında gezdirmeye başlarlar. Yazarın ifadesiyle, gazetelerdeki “*Meşrutiyet döneminden kalma çirkin gelenek hortlamış*” (s. 224), özellikle gazete yazarları insanları birbirlerine düşman etme yarışına girmişlerdir. Dolayısıyla onların sözleriyle, halk ayırmakta ve birer cephe oluşturmaktadır. Yazar, bunun kadınlar üzerindeki yansımalarına dikkati çeker. Rahmi'nin eşi Güldane bile okuma öğrenmeye çalışır. Dolayısıyla halk, aydın ve okumuş kesimin sunduklarını kafalarına göre algılamakta ve öyle davranmaktadır. Yazarın, Rahmi'yi burada bir uyarıcı olarak devreye soktuğundan söz etmiştik. Onların dar dünyalarına giren bu büyük olayı iyi yorumlamalarını beklemek zordur. Çünkü küçük mutluluklarla, uğraşlarla geçen bir alışkanlığa sahiptirler. Seçim esnasında olaylar çıkartırlar. Çünkü kendilerini ilk defa orada büyük bir iş yapar görmekte dirler. Rahmi etraflarında koşturarak, olan bitenin geçip gideceğini geriye burada eski hayatlarının kalacağını anlatmaya çalışır. Roman bu temeli durmadan işler.

Romandaki ilgi çekici bir epizotla halkın olaylara bakışını verelim: Rahmi, parti tabelasını bir kâğıda yazarak kasabanın tabelacısı Şaşı Ömer'e verir ve böylece yazmasını ister. Ancak o “selBes” biçiminde yazar. Rahmi'nin bu duruma kızmasına içinden gücenir. “*Ha bi de cumhura uyun oğlum..buğday bazarına gitsen, yoğurt bazarına da gitsen(...) kime sorarsan sor, herkesler selbes der.*” (s. 155) Sonunda Rahmi'nin istediği gibi yazar, ama sağ üst köşesine, ağzını açmış, şakıyan bir kuş resmini de ekler. Rahmi'nin öfkesiyle

onu silerken, Türk insanının latifeciliğiyle söylenir: “*Bi de kalkmış selbesçiyiz dersiniz..guştanda mı selbessiniz len oğlum. En, en selbesi guş değ mi?*” (s. 155)

Aydın ve halk, romanımızın içinde sivil kimlikleriyle değil de yazarlar tarafından dağıtılmış rollerle ilerlediği için **Yağmur Beklerken** romanı farklılığı göstermede önemli bir kilometre taşıdır. Rahmi aracılığıyla okumuş aydını; Rıza Efendi aracılığıyla gözlem ve mantığı güçlü, fakat okumamış aydını işlemesiyle bu farklılık belirginleşir. Meselâ, Rahmi bir aydın olarak ‘toplum mühendisliği’ne soyunmaz. Romanda, halk, olayların içinde yine edilgen tarafla belirir, fakat evlerinde, gündelik ilişkilerinde nasıllarsa öyle çizilir. Asıl önemlisi halkın dilinden anlayan bir bakışın Rahmi’ye teslim edilmesidir. O, okumuş, bilimsel bilgiye ulaşmış, ancak oradan tekrar toprağa halkın içine dönmüş olmasıyla diğer aydın tiplerinden ayrılmaktadır.